Qanûna Sûrî û Diyardeya Tundîya Dibistanî li Navendên Fêrkirinê

Gerek e çarçoveyeke taybet bo tawankirina tundîya di hundirê dezgehên fêrkirinê were danîn ji bo garantîkirina jîngeheke fêrkirinê ya ewle

مشاركة من أجل العدالة
SHARE FOR JUSTICE

Cotmeh 2025

Qanûna Sûrî û Diyardeya Tundîya Dibistanî li Navendên Fêrkirinê

Gerek e çarçoveyeke taybet bo tawankirina tundîya di hundirê dezgehên fêrkirinê were danîn ji bo garantîkirina jîngeheke fêrkirinê ya ewle

Vîdyoyek ku li ser medyaya civakî, di destpêka cotmeha 2025an belav bû, bûyereke biêş di dibistana Dareya ya hikûmî de li gundewarê Şamê diyar dike, di vîdyoyê de, xanimek ku tê gotin rêvebera dibistanê ye, li dijî hejmareke zarokan li dibistanê di dema birêzbûna xwendekaran de sibehê, tundîyê bi kar tîne.

Di vîdyoyê de, xanima ku dar di dest wê de ye, di nav zarokan de tirsê belav dike û li pêş çavên hevkarên wan li hin xwendekaran dide, dîmeneke ku berdewamîya diyardeya tundîya dibistanî di dezgehên fêrkirinê de nîşan dide.

Li dû belavbûna vê tomarkirinê, rêveberê perwerdehiyê li gundewarên Şamê, Fadî Nazhat, ragihand ku hin tedbîrên destpêkê hatine girtin; di wan de rawestandina rêvebera dibistanê ji kar û qedexekirina têketina wê ya dibistanê, di gavekê de ku wekî tedbîrek disiplina demkî hate binavkirin heta ku encamên lêkolînê derkevin.

Herçend Wezareta Perwerdehiyê ya Sûrîyayî salan e ku bi belavkirina fermanan qedexekirina lêdanê an jî her şêwazê tundûtûjiyê di dibistanan de ragihandiye, ya dawîn jî fermana di 9ê Cotmeha 2025an de ye ku bi eşkereyî qedexe dike her tundîya laşî an jî gotarî li dijî xwendekaran, lê dubarebûna bûyerên tundûtûjiyê ya dibistanî nîşan dide ku ev ferman bandorek astengdar an çareseriyek bingehîn nabîne. Ev jî hewceyîya qanûnî ya tundtir radike ku bi eşkereyî van kiryaran sûcdar bike û parastina qanûnî ya bi bandor ji bo zarokan di nav hawîrdora perwerdehiyê de peyda bike.

Tundûtûjî li dijî xwendekaran ji nêrîna qanûna Sûrîyayî:

Mijara tundûtûjiyê ya dibistanî pirsgirêkek girîng a qanûnî derdixe holê, ku bi têkildarî têrahiya qanûnên Sûriyê di parastina zarokan de, bi taybetî li dijî tundûtûjiyê di hawîrdora perwerdehiyê de, û hevgirtina wan qanûnan bi peymanên destûrî û navneteweyî yên Sûriyê re ye.

Tevî giraniya vê diyardeyê û berfirehiya bandorên wê yên derûnî û civakî, qanûnên Sûriyê ne xwedî gotinek eşkere ku tundûtûjiya dibistanî sûcdar bike an jî parastinek taybet ji bo zarokan peyda bike li dijî tundûtûjiya ji aliyê mamosteyan an kesên berpirsiyar ên perwerdehiyê. Belkî, madeya (185) ya Qanûna Cezayê bi şêwazekî nakok tê, ku destûr dide bav û dayik û mamosteyan ku zarokan li bin navê “şêwazên terbiye” lêdanê bikin.

Ev gotin, bi rastî, dibe sedema ku kesên ku li dijî zarokan tundûtûjî dikin, bi navê “terbiye” ji cezayê xelas bibin, bêyî ku yasadar têgihiştinek diyarkirî ji bo “adetên giştî” an jî sînorên zelal yên terbiya destûrdar danîbe. Bi vî awayî, nirxandina qanûnî rê dide şîroveyên cuda li gorî hawîrdorên civakî û çandî, ku dikare derî veke ji bo kiryarên dijwar an jî şermbar ku rûmet û saxlema zarokan xeter bike.

Ev madde bi awayekî bingehîn dijberî madeya 22 ya ragihandina destûrî ya Sûriyê ya sala 2025an e, ku tê de parastina zarokan ji danûstendina xirab weke erkekî li ser milê dewletê hatiye destnîşankirin. Her weha dijberî Qanûna Mafên Zarokan a hejmara 21 ya sala 2021an e, ku madeya (14) ya wê dibêje: "Mafê zarok heye ku ji hemû şêwazên tundûtûjî, xerabkirin, neçarbûn an şûşî were parastin, û dewlet divê tedbîrên pêwîst bigire da ku vê yekê biparêze."

Her weha domandina madeya (185) binpêkirina peymanên navneteweyî yên Sûriyê ye, bi taybetî Peymana Mafên Zarokan ya 1989an, ku di madeya (19) de daxwaz dike ku zarok ji "hemû şêwazên tundûtûjî an jî zirarê" were parastin, û di madeya (28) de jî dibêje ku rêxistina perwerdehiyê divê bi rûmeta mirovî ya zarok re hevgirtî be. Her weha ev madde dijberî Peymana Li Dijî Êşkenceyê ya 1984an e, ku her şêwazê muameleya dijwar an ne-mirovî qedexe dike, bêyî guhdana bi armanc.

Di rewşên ku tundûtûjî dibe sedema birîndarî an jî astengiyek mayînde li zarok çêbibe, ev kiryar wekî sûcek "îza" tê hesibandin û di bin qanûna giştî ya cezayê de tê nirxandin.

Di vê rewşê de, madeyên 540, 541 û 542 yên Qanûna Cezayê têne sepandin, ku sûcê îzayê li gorî giraniya zirar û demê rawestandina karê kesê ziyanlêkirî dabeş dikin. Heke demê rawestanê ji deh rojan kêmtir be, ew wekî îzayek hêsan tê hesibandin û bi girtina kurt an jî cezayê darayî tê cezakirin. Heke ji bîst rojan zêdetir be, ceza tê girankirin heta ku bigihîje sê salan girtinê û cezayê darayî.

Madeya (545) jî ceza girantir dike heke kesê ziyanlêkirî zarokek bin 15 salî be, ji ber ku temenê biçûk wekî şertê girankirinê tê hesibandin.

Bi vî awayî, dikare were gotin ku qanûna Sûriyê hîn jî bêyî gotinên zelal e ku tundûtûjiya perwerdehiyê sûcdar bike û wê ji çarçoveya kiryarên ku bi navê "terbiye" têne rewa kirin derxe. Ji ber vê yekê, pêdiviya reformek yasayî heye ku madeya (185) jinûve binerxîne û qanûnên neteweyî bi standardên navneteweyî re hevaheng bike.

Mekanîzmaya gilî û pêvajoyên qanûnî:

Welîyê zarokê an jî nûnerê wan xwedî mafê vekirina dozeke cezakirinê li dijî kesê kiryar kirî pêşkêşî dozgeha giştî bike li cihê ku sûc lê qewimî ye. Divê şikayet agahiyên zelal li ser şikayetker û kesê tê şikayet kirin hebin, tevî nav, navnîşan û şiroveya bûyerê, û rapora bijîşkî jî tê de hebe heke peyda be.

Di naveroka şikayetê de tê daxwazkirin ku dozgeha giştî doza giştî dest pê bike û kesê tê sûcdarkirin bi sûcê îzayê bide dadgehê. Her weha, welî dikare daxwaza tezmînatê jî bike ji bo zirarên maddî û manewî, li gorî madeya (138) ya Qanûna Cezayê.

Di heman demê de, dikare şikayeteke îdarî jî li rêveberiya perwerdehiyê were kirin da ku tedbîrên disiplinî li dijî kesê kiryar hatî girtin.

Encam û pêşniyar:

Tundûtûjî li dijî zarokan di dibistanan de yek ji kiryarên herî xeter e ji bo avakirina derûnî û civakî ya zarokan, ji ber ku bandorên kûr çêdike wekî kêmbûna baweriya bi xwe, zêdebûna tirs û depresyon, ku dikare bibe sedema ku zarok ji dibistanê dûr bikeve an jî bi "fobiyaya dibistanê" were têkildar.

Ji ber ku zarok bingeha civakê ye, divê hikûmeta demkî ya Sûriyê reformek berfireh a qanûnî bike, madeya (185) betal bike, û qanûnên nû çêbike ku hemû şêwazên tundûtûjiyê sûcdar bikin.

Her weha pêdivî ye ku hişmendiya malbatî û civakî were bilindkirin, mekanîzmayên şikayetê were çalakirin, mamoste were perwerdekirin li ser rêbazên perwerdehiya modern, û rola şêwirmendên civakî û derûnî di dibistanan de were xurtkirin da ku bûyerên tundûtûjiyê zû werin çareserkirin.

مشاركة من أجل العدالة
SHARE FOR JUSTICE

Der barê Projeya:

Hizra projeyê di dema be�darîya endamekî tîma "Sûrîyayîyên ji bo Rastî û Dadmendîyê" di hevkarîyeke taybet de, ava bû. Armanca hevkarîyê wergirtina serkirdeyên civaka sivîl ji Rojhilata Navîn û Bakurê Afrîkayê, jêhatinên bikaranîna teknolocîyê bo çesipandina demokrasîyê, pi�traskirina agahîyan û pêdakirina rêyên nû yên giha�tina bo dadmendîyê. Hevkarîyê li Sarayevoyê, paytexta Bosna-Hersekê, cih girt, ji hêla rêxistina U.G. Zašto ne - CA Why Not û bi pi�tgirîya Sindoqa Ne�tîmanî ya Pi�tgirîya Demokrasî - NED.

Çima "Parvekirina ji bo Dadmendîyê"?

�erê Sûrîyayê derbasî dehsalîya xwe ya duyem dibe, binpêkirin û tawanên bêsînor ji hêla hemû layaên �erî ve berdewam in, di gel de, pirbûna mêkanîzm, dezgeh û desteyên giha�tina bo dadmendîyê û çespandina cezakirinê di ber tawanan de bo danîna sînorekî ji bêcezakirinê re, ji ber van xalên borî, Parvekirina ji bo Dadmendîyê dixwaze bibe pirek di nav civakên qurbanîyan, rêxistin û destpê�xerîyên Sûrîyayî ji seranserî Sûrîyayê û mêkanîzm û dezgehên dadmendîyê de.

Armanca sereke ya platforma projeyê, pênasekirina mêkanîzmên dadmendîyê yên têkildarî rew�a Sûrîyayê û �irovekirina çarçove û �êwazên karê wan e, di gel belavkirina ge�edanên dadmendîyê de bi zimanekî hêsan û bo hemû Sûrîyayîyan, ji bo alîkarîya civakên qurbanîyan (Hemû qurbanî bêyî guhdana bi girêdanên wan ên siyasî yan herêmî yan nijadî) û rêxistinên Sûrîyayî yên navxweyî di danîna têkilîyê de li gel mêkanîzmên dadmendîyê û parvekirina dosya û belgeyên ku rêxistinan di salên �er de li ser kar kirine bo pêydakirina têgihi�tineke gi�gir ya dadmendî û cezakirinê.

ShareJustice
editor@share4justice.org
share4justice.org